

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

שם השיעור (שיעור מס') – שיבת ציון – הזדמנות שהוחמצה? 82
שם המרצה (כתובת דוא"ל) – נח חכם noahh@mail.huji.ac.il

1. לוח כרונולוגי: סוף ימי הבית הראשון ומלכי פרס ומדי הראשונים:
יאשיהו נופל בקרב – 609 לפה"ס
גלות החרש והמסגר: גלות יהויכין – 597
חורבן הבית הראשון – 586 לפה"ס
כורש- 530-559 לפה"ס
כנבוזי – 530-522
דריוש הראשון – 522-486
אחשורוש – 486-465
ארתחשסתא – 465-425

2. מבנה הספר

עזרא א-ו: מהצרת כורש לחנוכת המקדש (מגילת סיפור בניין הבית)
עזרא ז-י: עליית עזרא וסילוק הנשים הנוכריות (מגילת עזרא)
נחמיה: בניית החומה וכריתת האמנה

3. הצהרת כורש

א. הדכרונה:

בשנת חדה לכורש מלכא כורש מלכא שם טעם בית א-להא בירושלם ביתא יתבנא אתר די דבחין דבחין ואשוהי מסובלין רומה אמין שתין פתיה אמין שתין: נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת ונפקתא מן בית מלכא תתיהב: ואף מאני בית א-להא די דהבה וכספא די נבוכדנצר הנפק מן היכלא די בירושלם והיבל לבבל יהתיבון ויהך להיכלא די בירושלם לאתרה ותחת בבית א-להא (עזרא ו ג-ה)

ב. נבואת שבעים השנה בירמיהו (כט י-יד)

כי כה אמר ה' כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקד אתכם והקמתי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה: וקראתם אתי והלכתם והתפללתם אלי ושמעתי אליכם: ובקשתם אתי ומצאתם כי תדרשני בכל לבבכם: ונמצאתי לכם נאם ה' ושבתי את שבותכם וקבצתי אתכם מכל הגוים ומכל המקומות אשר הדחתי אתכם שם נאם ה' והשבתי אתכם אל המקום אשר הגליתי אתכם משם

ג. הציפיות מכורש

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

האמר לירושלם תושב ולערי יהודה תבנינה וחרבותיה אקומם: האמר לצולה חרבי ונהרתיק אוביש: האמר לכורש רעי וכל חפצי ישלם ולאמר לירושלם תבנה והיכל תנסד: כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו לרד לפניו גוים ומתני מלכים אפתח לפתח לפניו דלתים ושערים לא יסגרו: אני לפניך אלך והדורים אישר דלתות נחושה אשבר ובריחי ברזל אגדע: ונתתי לך אוצרות חשך ומטמני מסתרים למען תדע כי אני ה' הקורא בשמך א-להי ישראל: למען עבדי יעקב וישראל בחירי ואקרא לך בשמך אכנך ולא ידעתני: אני ה' ואין עוד זולתי אין אלהים אאזרך ולא ידעתני: למען ידעו ממזרח שמש וממערבה כי אפס בלעדי אני ה' ואין עוד: יוצר אור ובורא חשך עשה שלום ובורא רע אני ה' עשה כל אלה: (ישעיהו מד, כו – מה, ז)

ד. משנה קידושין ד א: עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי ישראלי חללי גירי וחרורי ממזרי נתיני שתוקי ואסופי

ה. נחמיה ז ז: "הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן מספרת בגוי נחום בענה מספר אנשי עם ישראל"

ו. בניית המקדש

עזרא ג ג: ויכינו המזבח על מכונתיו כי באימה עליהם מעמי הארצות ויעל ויעלו עליו עלות לה' עלות לבקר ולערב

עזרא ג י-יא	דבה"י ב ה יג
ויסדו הבנים את היכל ה' ויעמידו הכהנים מלבשים בחצצרות והלויים בני אסף במצלתים להלל את ה' על ידי דויד מלך ישראל: (יא) ויענו בהלל ובהודת לה' כי טוב כי לעולם חסדו על ישראל וכל העם הריעו תרועה גדולה בהלל לה' על הוסד בית ה'	ויהי כאחד למחצצרים למחצצרים ולמשררים להשמיע קול אחד להלל ולהדות לה' וכהרים קול בחצצרות ובמצלתים ובכלי השיר ובהלל לה' כי טוב כי לעולם חסדו והבית מלא ענן בית ה'

4. בעזרת ה' ובעזרת המלך

וזקני יהודה בונים ומצליחים, בנבואת חגי הנביא, וזכריה בן עדו, ובנו ושכללו במצוות א-להי ישראל ובמצוות כורש ודריוש וירתחששתא מלך פרס (עזרא ו יד)

ויעשו חג מצות שבעת ימים בשמחה כי שמחם ה' והסב לב מלך אשור עליהם לחזק ידיהם במלאכת בית הא-להים א-להי ישראל (עזרא ו כב)

ויתן לו המלך כיד ה' א-להיו עליו כל בקשתו (עזרא ז ו); ברוך ה' א-להי אבותינו אשר נתן כזאת בלב המלך לפאר את בית ה' אשר בירושלם: ועלי הטה חסד לפני המלך ויועציו ולכל שרי המלך הגברים (שם כז-כח)

ואקרא שם צום על הנהר אהוא להתענות לפני א-להינו לבקש ממנו דרך ישרה לנו ולטפנו ולכל רכושנו: כי בשתי לשאול מן המלך חיל ופרשים לעזרנו מאויב בדרך כי אמרנו למלך לאמר יד א-להינו על כל מבקשיו לטובה ועזו ואפו

על כל עזביו: ונצומה ונבקשה מא-להינו על זאת ויעתר לנו (עזרא ח כא-כג)

ויתנו את דתי המלך לאחשדרפני המלך ופחוות עבר הנהר ונשאו את העם ואת בית הא-להים (שם לו)

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

אנא אדני תהי נא אזנך קשבת אל תפלת עבדך ואל תפלת עבדיך החפצים ליראה את שמך והצליחה נא לעבדך היום ותנהו לרחמים לפני האיש הזה ואני הייתי משקה למלך (נחמיה א יא)
ואבוא אל פחוות עבר הנהר ואתנה להם את אגרות המלך וישלח עמי המלך שרי חיל ופרשים (נחמיה ב ט)
ואגיד להם את יד א-להי אשר היא טובה עלי ואף דברי המלך אשר אמר לי ויאמרו נקום ובנינו... (שם יח)

5. תפילות עזרא ונחמיה

ואמרה א-להי בשתי ונכלמתי להרים א-להי פני אליך כי עונתינו רבו למעלה ראש ואשמתנו גדלה עד לשמים: מימי אבותינו אנחנו באשמה גדלה עד היום הזה ובעונותינו נתנו אנחנו מלכינו כהנינו ביד מלכי הארצות בחרב בשבי ובבזה ובבשת פנים כהיום הזה: ועתה כמעט רגע היתה תחנה מאת ה' א-להינו להשאיר לנו פליטה ולתת לנו יתד במקום קדשו להאיר עינינו א-להינו ולתתנו מחיה מעט בעבדתנו: כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו א-להינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס לתת לנו מחיה לרומם את בית א-להינו ולהעמיד את חרבתינו ולתת לנו גדר ביהודה ובירושלם: (עזרא ט ו-ט)

ועתה א-להינו הא-ל הגדול הגבור והנורא שומר הברית והחסד אל ימעט לפניך את כל התלאה אשר מצאתנו למלכינו לשרינו ולכהנינו ולנביאנו ולאבותינו ולכל עמך מימי מלכי אשור עד היום הזה: ואתה צדיק על כל הבא עלינו כי אמת עשית ואנחנו הרשענו: ואת מלכינו שרינו כהנינו ואבותינו לא עשו תורתך ולא הקשיבו אל מצותיך ולעדותיך אשר העידת בהם: והם במלכותם ובטובך הרב אשר נתת להם ובארץ הרחבה והשמנה אשר נתת לפניהם לא עבדוך ולא שבו ממעלליהם הרעים: הנה אנחנו היום עבדים והארץ אשר נתת לאבותינו לאכל את פריה ואת טובה הנה אנחנו עבדים עליה: ותבואתה מרבה למלכים אשר נתתה עלינו בחטאותינו ועל גויתינו משלים ובבהמתנו כרצונם ובצרה גדולה אנחנו: (נחמיה ט לב-לז)

6. בין יהושע לעזרא

וטפכם אשר אמרתם ובניכם אשר לא ידעו הי' טר"ר אין טוב ורע האמור כאן אלא מלחמה כדי שתדעו שהמקום הוא שעושה לכם מלחמה ושאינ אתם צריכין להלחם כשאתם עושין רצונו של מקום: המה יב' שמה זו ביאה ראשונה שהיתה בימי יהושע: ולהם אתנ' זו ביאה שנייה בימי עזרא (מדרש תנאים לדברים פרק א)

ריש לקיש הוי סחי בירדנא, אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא. אמר ליה: א-להא! סנינא לכו, דכתיב "אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז", אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כולכם בימי עזרא - נמשלתם ככסף, שאין רקב שולט בו, עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו. (יומא ט ע"ב)